

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross – sectional Descriptive Study)

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)

ประชากรศึกษา (Study Population) หมายถึง จำนวน PCU.ทั้งหมด 390 แห่ง ในจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) แบ่งเป็น 2 ส่วน

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับ ศึกษาคะแนนที่ปฏิบัติได้ตามมาตรฐานรายด้าน โดยการประเมินตนเองตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน จำนวนทั้งหมด 390 แห่ง ในจังหวัดนครราชสีมา โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

ขนาดตัวอย่าง (Sample Size) เพื่อต้องการให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยสามารถทำได้จึงศึกษาทั้งหมด 390 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่างสำหรับ ศึกษาความแตกต่างของคะแนนที่ปฏิบัติได้โดยการประเมินตนเองและสุ่มประเมินตามมาตรฐานรายด้าน ของศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

เทคนิคการสุ่มเลือกตัวอย่างศูนย์สุขภาพชุมชน

จังหวัดนครราชสีมา มีทั้งสิ้น 26 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ สุ่มเลือกศูนย์สุขภาพชุมชน 1 แห่ง ในแต่ละอำเภอ และกิ่งอำเภอ มาเป็นตัวแทนในการศึกษา ได้ศูนย์สุขภาพชุมชนที่จะใช้เป็นตัวแทนในการศึกษาครั้งนี้รวมทั้งสิ้น 32 แห่ง (Sampling unit)

หน่วยการศึกษา (Study Unit) หมายถึง ผู้อำนวยการศูนย์สุขภาพชุมชนหรือผู้ได้รับมอบหมายทุกแห่งในจังหวัดนครราชสีมาเป็นผู้ตอบแบบประเมินศูนย์สุขภาพชุมชน

การสังเกต และการวัด (Observation and measurement)

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

1.1 ระดับของ PCU. ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ PCU. ระดับ1 ระดับ2 และ ระดับ3 ซึ่งแบ่งตามแนวทางการแบ่งลักษณะของศูนย์สุขภาพชุมชน (Classification of PCU.) จังหวัดนครราชสีมา

1.2 ลักษณะทั่วไปของ PCU. ได้แก่ จำนวนผู้รับบริการ/เดือน จำนวนเจ้าหน้าที่ จำนวนปี
ประสบการณ์ของผู้บริหารสถานบริการ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ คะแนนที่ปฏิบัติได้ตามการประเมินตนเองด้าน
บริการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตามมาตรฐานศูนย์
สุขภาพชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย (Instrument)

1. เป็นแบบประเมินตนเอง ที่ผู้วิจัยได้จัดรูปแบบโดยนำตัวชี้วัดพร้อมทั้งวิธีการประเมินที่ได้
ศึกษาจากคู่มือประเมินรับรองมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน มาปรับปรุงและจำแนกรายละเอียดแต่ละ
หมวด รายข้อ และรายการกิจกรรม เพื่อสะดวกในการประเมินตนเอง ของศูนย์สุขภาพชุมชน จำนวน
ทั้งสิ้น 54 ข้อ โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของ PCU แต่ละแห่งจำนวน 4 ข้อเติมคำในช่องว่างตามความเป็นจริง
- ส่วนที่ 2. มาตรฐานด้านบริการ จำนวน 30 ข้อ (กิจกรรมบริการในชุมชน จำนวน 9 ข้อ,
กิจกรรมบริการในศูนย์สุขภาพชุมชน จำนวน 15 ข้อ, การบริการต่อเนื่อง จำนวน 6 ข้อ)
- ส่วนที่ 3. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ จำนวน 14 ข้อ
- ส่วนที่ 4. มาตรฐานด้านวิชาการ จำนวน 3 ข้อ

ในส่วนที่ 2.-4. ให้เลือกตอบตามเกณฑ์คะแนนที่คำนวณได้ จากแหล่งข้อมูลตามความเป็นจริงของ
ศูนย์สุขภาพชุมชนที่มีอยู่ ดังรายละเอียดตามคู่มือประเมินรับรองมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน ของ
สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ฉบับวันที่ 26
ธันวาคม 2546 และนำร้อยละที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์รายด้านตามมาตรฐานคู่มือฯ

ด้านบริการ การบริหารจัดการ และวิชาการ เป็นร้อยละ 70 (คะแนนเต็ม 580) ร้อยละ 60
(คะแนนเต็ม 280) ร้อยละ 60 (คะแนนเต็ม 60) ตามลำดับ

นำร้อยละ และคะแนนผ่านเกณฑ์รายด้านที่ได้มาจัดระดับที่ปฏิบัติเป็น 2 ส่วนเท่าๆ กัน คือ
ร้อยละ 85-100 ของด้านบริการ ร้อยละ 80-100 ของด้านการบริหารจัดการและวิชาการเป็นผ่าน
เกณฑ์ระดับ A คือผ่านเกณฑ์ระดับสูง และร้อยละ 70-84 ของด้านบริการ ร้อยละ 60-79 ของด้านการ
บริหารจัดการและวิชาการเป็นผ่านเกณฑ์ระดับ B คือผ่านเกณฑ์ระดับปกติ

นำร้อยละ และคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์รายด้านที่ได้มาจัดระดับที่ปฏิบัติเป็น 2 ส่วนเท่าๆ กัน
คือร้อยละ 50-69 ของด้านบริการ ร้อยละ 50-59 ของด้านการบริหารจัดการและวิชาการเป็นผ่าน
เกณฑ์ระดับ C คือไม่ผ่านเกณฑ์ระดับปกติ และร้อยละ 1-49 ของด้านบริการ ด้านการบริหารจัดการ
และวิชาการเป็นไม่ผ่านเกณฑ์ระดับ D คือไม่ผ่านเกณฑ์ระดับต่ำ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 มาตรฐานร้อยละและคะแนนที่ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์คู่มือรับรองมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

มาตรฐาน รายด้าน	ผ่านเกณฑ์(ร้อยละ/คะแนน)		ไม่ผ่านเกณฑ์(ร้อยละ/คะแนน)	
	ระดับ A	ระดับ B	ระดับ C	ระดับ D
ด้านบริการ	ร้อยละ 85-100	ร้อยละ 70-84	ร้อยละ 50-69	ร้อยละ 1-49
	493-580 คะแนน	406-492 คะแนน	290-405 คะแนน	1-289 คะแนน
ด้านการบริหาร จัดการ	ร้อยละ 80-100	ร้อยละ 60-79	ร้อยละ 50-59	ร้อยละ 1-49
	222-280 คะแนน	166-221 คะแนน	138-165 คะแนน	1-137 คะแนน
ด้านวิชาการ	ร้อยละ 80-100	ร้อยละ 60-79	ร้อยละ 50-59	ร้อยละ 1-49
	48-60 คะแนน	36-47 คะแนน	30-35 คะแนน	1-29 คะแนน

ส่วนที่ 5. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ด้านบริการ, บริหารจัดการ และ วิชาการของศูนย์สุขภาพชุมชน คำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

ลักษณะของเครื่องมือ

ในส่วนที่ 2-4 ข้อคำตอบรายข้อของแต่ละข้อคำถามมีตั้งแต่ 5-7 ข้อ และช่วงค่าคะแนนของแต่ละข้อคำตอบมีตั้งแต่ 0-20 ในรายคำตอบข้อเดียวกันของแต่ละข้อ อาจมีคะแนนที่เท่ากันหรือไม่ก็ได้ แต่คะแนนเต็มของทุกข้อเท่ากับ 20 คะแนน ยกเว้น ข้อ7 และข้อ8 คะแนนเต็มเท่ากับ 10 (รายละเอียดในภาคผนวก ข.)

การตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบประเมิน(55)

1. ความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity)

1.1 โดยนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา รายละเอียดของคำถาม พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาในข้อคำถามทุกข้อ พร้อมทั้งขอคำแนะนำในการปรับปรุงให้ถูกต้อง และแก้ไขก่อนนำไปทดสอบ

1.2 ผู้ตอบแบบประเมินสามารถเข้าใจในข้อคำถามรายข้อ และตอบตรงกับคำถามที่ถาม โดยการสัมภาษณ์จากผู้วิจัยเป็นรายข้อคำถาม

2. ความน่าเชื่อถือ (Reliability)

2.1 การทดสอบแบบประเมิน (Pretest Questionnaire)

นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้ว ไปทดสอบ (Pretest Questionnaire) กับ PCU. ที่มีลักษณะการจัดบริการคล้ายประชากรที่ศึกษาคือ PCU. ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 10 แห่งๆ ละ 2 คน โดยอยู่ให้คำอธิบายในรายชื่อที่ส่งสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และหาความน่าเชื่อถือของแบบประเมิน โดยนำผลที่ได้มาวัดความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ผู้ใช้เครื่องมือ หรือผู้วัดหลายคน (Inter-observer or inter-rater reliability) ว่าเมื่อวัดตัวอย่างเดียวกันแล้วได้ผลสอดคล้องกันตรงกันหรือไม่ อาจตอบได้ถูกต้องตรงกันแต่ไม่ถูกต้องตรงความเป็นจริงก็ได้ จึงต้องเปรียบเทียบคะแนนที่ได้กับคะแนนตามมาตรฐานคู่มือ โดยการประเมินขั้นที่ 2 ซึ่งเครื่องมือวิจัยที่ดีควรมี Inter-observer reliability สูง นั่นคือใครจะนำไปใช้ก็ได้ จะได้ผลไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ดีเราสามารถเพิ่ม Inter-observer reliability ได้โดยการอบรมผู้ใช้เครื่องมือก่อนการดำเนินการวิจัย หากค่าความน่าเชื่อถือจากการตอบแบบประเมิน 10 แห่งๆ ละ 2 คน โดยการแปรผลค่าของ Kappa คือ

ตารางที่ 3.2 ตารางแปลผลค่า Kappa

K	การแปลผล (Interpretation)
< 0	ผลไม่ตรงกัน (No agreement)
0 - 0.19	ผลตรงกันเพียงเล็กน้อย (Poor agreement)
0.20 - 0.39	ผลตรงกันพอใช้ (Fair agreement)
0.40 - 0.59	ผลตรงกันปานกลาง (Moderate agreement)
0.60 - 0.79	ผลตรงกันเป็นส่วนใหญ่ (Substantial agreement)
0.80 - 1.00	ผลตรงกันเกือบสมบูรณ์ (Almost perfect agreement)

สรุปค่า Inter-observer reliability ของเครื่องมือที่ทำการทดสอบกับ PCU ในจังหวัดชัยภูมิพบว่า

- 1) ข้อที่ไม่คำนวณค่า Inter-observer reliability หมายถึงผลถูกต้องตรงกันโดยสมบูรณ์ คือ ข้อ 2, ข้อ 4, ข้อ 6-8, ข้อ 10-16, ข้อ 18-24, ข้อ 29-42 ข้อ 44 และ ข้อ 45
- 2) ข้อที่คำนวณได้ค่า Inter-observer reliability > 0.60 ผลตรงกันเป็นส่วนใหญ่ (Substantial agreement) ตามตารางค่า K คือ ข้อ 1 ข้อ 3 ข้อ 27 = 0.615 และ ข้อ 25 = 0.737
- 3) ข้อที่คำนวณได้ค่า Inter-observer reliability < 0.60 ผลตรงกันปานกลาง (Moderate agreement) ตามตารางค่า K คือ ข้อ 5 = 0.375 ข้อ 17 = 0.412 และข้อ 9 ข้อ 26 ข้อ 28 ข้อ 43 ข้อ 46 และข้อ 47

แก้ไขข้อบกพร่องรายชื่อที่มี ค่า $K < 0.60$ ตามคำแนะนำของผู้ตอบแบบประเมิน แล้วจึงนำมาปรับปรุง ก่อนนำไปใช้จริง (ภาคผนวก ก.)

2.2 การสุ่มประเมินโดยทีมประเมินจังหวัด (มาตรฐานผู้ประเมิน ในภาคผนวก ก.)

จังหวัดนครราชสีมา มี 26 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ ทีมประเมินจังหวัดและอำเภอดำเนินการสุ่มประเมิน PCU. ในแต่ละอำเภอๆ ละ 1 แห่ง รวม 32 แห่ง และหาค่าความน่าเชื่อถือในการตอบแบบประเมิน โดยผู้บริหารศูนย์สุขภาพชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย กับค่าที่ได้จากทีมสุ่มประเมินของจังหวัดและอำเภอ จากการแปรผลค่าของ Kappa คือ

สรุปค่า Inter-observer reliability ของเครื่องมือที่ดำเนินการประเมินทุกอำเภอ กับทีมสุ่มประเมินตามมาตรฐานคู่มือ พบว่า

- 1) ข้อที่ไม่คำนวณค่า Inter-observer reliability หมายถึงผลถูกต้องตรงกันโดยสมบูรณ์ คือ ข้อ 1-6, ข้อ 9, ข้อ 11-23, ข้อ 25-39, ข้อ 41, ข้อ 43 และข้อ 45-47
- 2) ข้อที่คำนวณได้ค่า Inter-observer reliability = 1 ผลตรงกันเกือบสมบูรณ์ (Almost perfect agreement) ตามตารางค่า K คือ ข้อ 7 และข้อ 8
- 3) ข้อที่คำนวณได้ค่า Inter-observer reliability > 0.60 ผลตรงกันเป็นส่วนมาก (Substantial agreement) ตามตารางค่า K คือ ข้อ 40 = 0.784
- 4) ข้อที่คำนวณได้ค่า Inter-observer reliability < 0.40 ผลตรงกันปานกลาง (Moderate agreement) ตามตารางค่า K คือ ข้อ 24 และข้อ 44 = 0.368
- 5) ข้อที่คำนวณได้ค่า Inter-observer reliability < 0.20 ผลตรงกันพอใช้ (Fair agreement) ตามตารางค่า K คือ ข้อ 42 = 0.152 และข้อ 10 = 0.090

อย่างไรก็ตามทุกข้อที่ผู้ถูกประเมินตอบแบบประเมินเพื่อเปรียบเทียบกับผู้สุ่มประเมินสามารถตอบได้ถูกต้องตรงความเป็นจริงและถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานคู่มือ ยกเว้น ข้อ 10 ข้อ 24 ข้อ 42 และข้อ 44 ซึ่งใน ข้อ 24 และข้อ 44 เป็นข้อที่มีแนวทางการพิจารณา แหล่งข้อมูล และวิธีการคำนวณที่ชัดเจน เหมาะสม ผู้ประเมินตนเอง อาจพิจารณาคาดเคลื่อนจึงเห็นสมควรคงไว้เช่นเดิม ส่วนข้อ 10 และข้อ 42 ควรพิจารณาคัดออกจากเกณฑ์การประเมิน เนื่องจาก ผู้ตอบแบบประเมินไม่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง และถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. ขึ้นเตรียมการเชิญประชุมชี้แจงรายละเอียดงานวิจัยเพื่อการพัฒนา และแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานระดับอำเภอทุกแห่ง พร้อมทั้งอบรมรายละเอียดของเครื่องมือ เปิดโอกาสให้ทุกแห่งสอบถามข้อสงสัยในข้อคำถามทุกข้อ และแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เข้าร่วมอบรม

2. ขึ้นดำเนินการ ทำหนังสือจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมาประสานผู้อำนวยการศูนย์สุขภาพชุมชน หรือผู้ได้รับมอบหมายทุกแห่ง ตอบแบบประเมินและส่งแบบประเมินกลับตามกำหนด ณ ศูนย์ประสานงานระดับอำเภอทุกแห่ง เพื่อส่งต่อผู้วิจัยต่อไป
3. ดำเนินการสุ่มประเมินอำเภอที่ส่งแบบประเมินกลับมาซึ่งผู้วิจัยตามลำดับ ก่อน-หลัง 32 แห่ง
4. รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) (56)

นำข้อมูลที่ได้แปลรหัสตามคู่มือและสร้างแฟ้มข้อมูลบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ ประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows V.11.5 และเลือกวิเคราะห์ตามความเหมาะสม ดังนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) มีรายละเอียดดังนี้
  - ข้อมูลผู้ตอบแบบประเมิน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง สรุปโดยใช้ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอเป็นตาราง
  - ข้อมูลลักษณะทั่วไปของศูนย์สุขภาพชุมชน ได้แก่ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน จำนวนปีประสบการณ์ของผู้บริหาร จำนวนผู้มารับบริการ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนางานเพื่อประเมินตนเองตามคู่มือมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านบริการ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ สรุปโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ นำเสนอเป็นตาราง
  - คะแนนที่ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์คู่มือประเมินรับรองมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนของสำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ด้านบริการ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ ตามระดับที่ปฏิบัติได้ (ตารางที่ 3.1) สรุปโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอเป็นตาราง
2. ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดย
  - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ปฏิบัติได้ตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนรายด้าน โดยการประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชนในแต่ละระดับที่จัดแบ่ง โดยเกณฑ์ของจังหวัดนครราชสีมา นำคะแนนรวมรายด้านของแต่ละด้าน ทั้ง 3 ด้าน มาทดสอบเงื่อนไขการแจกแจงโค้งปกติ (Normal distribution) พบว่ามีการแจกแจงเป็น โค้งปกติทั้ง 3 ด้านดังนั้นจึงใช้ One way ANOVA ในการทดสอบ
  - 2.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของคะแนนที่ปฏิบัติได้โดยการประเมินตนเอง และคะแนนที่ปฏิบัติได้โดยการสุ่มจากทีมประเมิน ตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนรายด้าน เป็นการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสองกลุ่มสัมพันธ์กัน ดังนั้นจึงใช้ Paired t-test ในการทดสอบ